

Ihletéből fakad s szerencsés pillanatban nyilvánul az a gondolat is, a legszerencsésebb pillanatban, melylyel kiindítja és létrehozni segíti a nemzeti emléket: a Kolozsvár főterén diszló Mátyás szobort.

Muzsájával a nemzeti szellemnek, gondosságával az anyagi gyarapodásnak él, a míg csak dolgozni bír. Kolozsvár város fejlesztésének is jó érzékével egyik részese.

A közönség kegyelete kíséri távozásában.

PÉTERFI D.

KÜLÖNFÉLÉK.

Mikszáth Kálmán. Még püünkösd másodnapján ünnepeltük, — s alig két hétre rá meghalt. Az ünneplésben örültünk azon, a mit Mikszáthban bíruunk; gyászunkban síratjuk azt, a mit a teremtő erejében levő költő magával vitt a sírba. Negyven esztendei írói munkásság gazdag eredményei azonban itt maradnak, hirdetve Mikszáth nagyságát. Mikszáth a magyar léleknek megkapó rajzát tudta adni elbeszéléseiben, melyekben alkotó művészete is mindig a legtökéletesebb. Nagyobb műveiben az elbeszélés frissességével, derűjével és minden alkotásában kedves humorával köti le olvasói érdeklődését. Egyéniségében művészi harmóniává olvad jóízű kedvessége és mély érzelme a magyar faj józanságával és kedves könnyelműségével. Mindez együtt azután előadásának bájt, színt, zamatot, eredetiséget ad, mindazt, a mi műveit kedvesekké és a magyarság kincses házának maradandó értékeivé teszi. *(Dr. K. E.)*

VII. Edward, a brittek királya és India császára néhány évi dicsőséges uralkodás után május hóban megszűnt élni. Anglia egyik legnagyobb királyát gyászolja benne, ki külpolitikai sikerekkel erősítette a brit birodalom nemzetközi helyzetét s bent népe felett a legalkotmányosabban uralkodott. Vallási ügyekben a szabadelvűség vezette és az unitáriusok szabadságukat teljes mértékben élvezték VII. Edward uralma alatt.

Roosevelt vallásáról. Az elébb Áfrikában s nem rég Európában utazott, volt amerikai köztársasági elnök Roosevelt vallásáról érdekes jellemzést ír Wagner francia lelkész: Roosevelt vallása nem más, mint a mit az evangélium quintessentiájának lehet mondani, — Istenben bizó s az emberek iránt jóakarattal elteltő bátor optimizmus; senki se látta jobban a rosszat a maga utálatos és félelmetes valóságában, mint a Krisztus, de senkinek se is volt nagyobb hite az emberiségben, mint a Krisztusnak. A keresztben való áldozat e kettős hitnek, az Istenben és az emberben való hitnek a ténye. Az ember nem halhat meg oly ügyért, a melyben nem hiszen. Élni és meghalni az Isten iránti szeretettől és az emberek iránti szeretettől lelkesítve, ez az egész evangélium. Ebből az éltető nedvből táplálkozik Roosevelt. Ez járja át szívét és életét. Roosevelt egy oly ügynek szolgája, mely mindeneké. Gondolkodásmódja átöleli az emberfiának és a demokratikus eszménynek egész vallását. Megáldva jó egészséggel, jó kedélylyel, finom, átható és hasonító értelemmel s megáldva gyöngéd érzésű szívvel és vasakarattal, mind e különféle erőit egy ügynek szolgálatába hozza, mely: az igazságosság és testvériség uralma. A fegyelem embere, mert jól tudja, hogy minél rendkívüliebbek a rendelkezésre álló eszközök, az ember annál inkább követhet el rosszat, ha nem tartja féken magát. Lelkülete olyan, mint egy gyermeké. Alig örvendhet valaki nagyobb hírességnek, mint ő. De alig hiszen valaki kevésbé a lármában, alig ragaszkodik valaki kevésbé a dicsőség hiú fényéhez, mint ő. A ceremóniát nem kerüli, de nem csinálja. Képviseleti személy kétségtelenül. Neve, személye zászló, de a mutatásnak nem embere. Ugyanazzal a tisztelettel beszél uralkodóhoz, polgárhoz, művészhez, munkáshoz vagy gyermekhez és a mikor azt mondja: *igen* vagy *nem*, bizonyos, hogy a mit mond, arra lehet építeni. Lelkével össze van forrva az evangélium, az emberi méltóság, a lelkek velük született nemességének tisztelete, mely előtt a nagyok kicsinyek és a kicsinyek nagyok lehetnek. Azonkívül Roosevelt megvet minden kanaáni provincialismust, minden felekezeti szellemet, minden formalismust. Vallása egészen természetes, első kézből való, szeretetreméltó.

Gróf Tisza István az 1848. XX. t.-cz végrehajtásáról. A dunántúli ref. egyházkerület ápr. 26 án Pápán tartott tavaszi közgyűlésén gróf Tisza István főgondnok megnyitó beszédében igen fontos kijelentéseket tett az 1848. évi XX. törvényczikk végrehajtása tárgyában. „Semmi sem volna károsabb egyházunkra nézve, ugymond, mint arra az álláspontra helyezkedni, hogy az állam akkor

tesz eleget az 1848: XX. t. cz.-ben foglalt obligónak, ha egyszerre kielégíti az egyházak kívánságait s ezzel a kérdést megoldja és azután leveszi a kezét róluink. Ebben a kérdésben arra az álláspontra kell helyezkednünk, hogy mi az állammal folytonos kontaktusban kell hogy maradjunk, hogy fejlődő igényeink fokozódó kielégítésben részesülhessenek. Kiindulási pontunk természetesen nem lehet más, mint az a memorandum, a melyet a két protestáns egyház 1903-ban nyújtott be a kormányhoz. Az abban kért adócsökkentési segítyt, amint tudjuk, megkaptuk, de az az összeg csak az akkori viszonyoknak felelt meg. Ma többé nem elég a szükségletek fedezésére. Így vagyunk a másik kérdéssel is. Az élet annyira megdrágult, hogy lehetetlen ma a lelkészi fizetések terén, az 1903.-iki memorandum alapján megmaradnunk, - tehát nagyobb összeget kell kérnünk. — És nem kétlem, hogy a jelenlegi kormányban is meglesz a hajlam szükségleteink kielégítésére, de minden esetre égetően sürgős, hogy az ország ügyeinek rendes menete biztosíttassék, mert sok más érdek mellett a mi egyházunk legsürgősebb érdekei is szenvednek, hogyha az országnak alkotmányos élete állandó krízisek, bonyodalmak utvesztőjébe jut. Sok jogos aggályt hallottunk kifejezni, hogy vajjon az államsegélynek mint fokozottabb igénybevétele nem fog-e ártalmas hatást gyakorolni egyházunk beléletére, nem fogja-e leszállítani azt az erkölcsi erőt, a mely a mi egyházunk független erejében és puritanizmusában rejlik? Én azt hiszem, hogy az aggály jogosult, hogy az államsegély egyházunkra átok vagy áldás forrása lehet. De ha sikerül megértetnünk azt, hogy most levétetett a nyomasztó adóteher vállalkról, tehát tér nyílt az egyház erősítésére, nagy céljai megvalósítására, az önkéntes adakozás és rendkívüli adózás útján és felköltjük bennük a régi protestáns szellemet, az önkormányzat és az egyház iránti áldozatkézség szellemét, akkor nem félek az államsegélytől.“

Az unitárius tanárok harmadik értekezletén tartott felolvasások. Ezen a czimen jelent meg a márcz. 30-án tartott értekeztet 3 felolvasása és elnöki megnyitója. A lapok annak idején sokkal részletesebben foglalkoztak ez értekezlettel, semhogy ezúttal is méltatnunk szükséges volna. Inkább a füzet formájára teszünk néhány észrevételt. Egyik az, hogy jól tenné az elnökség, ha a jövőben jegyzőkönyvszerűleg ismertetné a gyűlést. Tehát nem csupán a felolvasásokat adná, hanem az érdemesebb hozzászólásokat is, természetesen kellő rövidítéssel. A másik az, hogy valaki minden ilyen füzetben beszámolna a multkori megállapodások sorsáról. Vagyis elmondaná — szintén csak röviden — vajjon volt-e valami gyakorlati haszna a tanácskozásoknak. (y.)

Kriza-szobor. F. évi június hó 12.-én Kovács Lajos lelkész értekezletre híván össze Nagyajta közönségét, egyhangulag kimou-

dották: hogy Nagyajta, nagynevű fiának, Kriza Jánosnak 100 éves születési évfordulóját méltóképpen ohajtja megünnepelni s e czélra Dr. Ferenczy Géza elnöklete alatt egy 16 tagból álló helyi szoborbizottságot alakít, melynek feladatává teszi, hogy a szobor felállítására szükséges összeg előteremtésére gyűjtési engedélyt eszközöljön ki illetékes helyen, valamely hazai művészszel érintkezésbe lépjen s egyáltalában tőle telhetőleg mindent megtegyen, hogy az eszme megvalósuljon s a közeledő évforduló alkalmával a költő püspöknek, a Vadrózsák halhatatlan gyűjtőjének, Kriza Jánosnak emlékét szerénységéhez és szellemi nagyságához méltó szobor hirdesse szülőfalujában. (t.)

Fekete Gábor vesztesége. Fekete Gábort, kolozsvári kir. ítélő táblai elnököt, unitarius egyházi főgondnokot nagy veszteség érte. Nagyobbik fia Dr. Fekete Károly ügyvéd, ki nem rég nevezetett ki kir. alügyésszé, kineveztetése után pár héttel, még új hivatalát el sem foglalva, elhalálozott. Az egyházi főgondnokot ért e súlyos veszteség feletti bánatban az unitarius egyház tagjai igaz részvétellel osztoznak.

Az ág. ev. egyház vesztesége. Trsztýénszky Ferencz pozsonyi ág. ev. lelkész és theol. tanár máj. 1.-én magas életkorban elhunyt. Az ág. ev. egyház egyik hű és jeles vezérének veszette benne; a többi protestánsok s köztük az unitariusok pedig egy jóindulatú protestáns testvért.

Dombón, Kisküküllőmegye egyik népes községében Ütő Lajos unitar. lelkész több mint negyven évi hiv. szolgálat után visszavonult a papságtól. Helyébe — a mi ritka eset — saját fia Ütő Lajos lépett, ki a várokozásnak, hisszük, teljes mértékben megfelel.

Tudásul. Zoványi Jenő annak a megemléztét kéri, hogy Szinnyei Gerzonnak bírálati megjegyzéseire (Bírálati megjegyzések Zoványi Jenőnek „Sárospatak reformatioja“ című közleményére) választ adott és ez a válasz a Debreczeni Prot. Lap 17. és 18. számában jelent meg, „Sárospatak reformatioja és a róla szóló hamis tudomány“ czímen. Zoványi kívánságának a fennebbivel eleget teszünk.

Tanulmány. Dr. Gelei József, főiskolánk volt növendéke egyet. tanársegéd a magyar tudós akadémia Vigyázó alapítványából biológiai dolgozatával négyszáz korona díjat nyert; Létai Balázs egyetemi hallgató régészeti munkával, a kolozsvári egyetemen kétszáz kor. jutalmat; Kiss Elek egyetemi hallgató paedagógiai dolgozattal csakugyan a kolozsvári egyetemen nyolezvan kor. jutalmat.

Pálffi János †. Csegez községnek egyik ura, a gagyi Pálffi nemzetség leszármazottja márt. 29.-én elhalt. A toroczközi népes egyházközségben volt sok ideig énekvezér és tanító.

Gyerekkorában négy tüzesvérű paripa hordta bé Gagy községéből a székelykeresztúri iskolába. Atyja a vagyonát elvesztvén, az ifju Pálffinak magára utalva kellett végezni, Kolozsvárt, a gymnasiumot. Végezte és a theológiára lépett. Hatalmas hangjáért a toroczkóiak innen énekevezérüknek hívták meg. S be is töltötte a gyülekezet énekével együtt hangjával a templomot úgy, hogy Dr. Gordon Sándor angol képviselő mikor 1879.-ben Toroczkón járt, el volt ragadtatva a toroczkóiak énekén s naplójában öröközte meg „az ő egész lényét átjárt“ egyházi éneklést. Pálffi évek során elérte azt is, hogy a maga kocsiján utazhatott — vagyonos ember lett. Utóbbi éveit gazdálkodással foglalkozva Csegezen töltötte, érdeklődve mindvégig az unitarius egyház ügyei iránt. Özvegye Sárosi Klára csegezi birtokosnő.

Gyászhirek: *Gálfalvi Nagy Lajos* egyházi főjegyző, tiszteletbeli esperes, nyugalm. főgyumu. tanár, kir. tanácsos, 1848/49.-iki honvéd életének 82.-ik, házasságának 46.-ik évében Kolozsvárt máj. 19. én rövid szenvedés után más létre költözött. A család részéről gyászolják: szeretett neje, Gálfalvi Nagy Lajosné, martonosi Gálffy Nella; gyermekei: Nagy Piroska, Dr. Nagy Zoltán ügyvéd, Nagy Nella; sógornói: Lehmann Robertné Gálffy Zsuzsa, Ferenczi Gyuláné Gálffy Julia, Jánosi Gyuláné Gálffy Ilona, özv. Pálffy Károlyné Gálffy Róza, Gálffy Kálmán főszolgabíró és számos rokon. Az elhunytól külön gyászjelentést adott ki a magyarországi unitarius egyház képv. tanácsa, továbbá a kolozsdobokai unitarius egyházkör és a kolozsvári unitarius collegium tanári kara. Teteme a köztemetőben a Fekete Pál-féle sirkertben helyzetetett örök nyugalomra.

Nagyfalusi Dr. Fekete Károly, ügyvéd, kir. alügyész május hó 3.-án életének 31.-ik és házasságának 2.-ik évében befejezte alig megkezdett munkás életét. Özv. Dr. Fekete Károlyné, Madarász Bea a jó férjet, Fekete Gábor kir. tábl. elnök, egyházi főgondnok és neje Balogh Anna édes fiúkat, özv. Fekete Anna, néhai Dr. L. Bodolla Gábor özvegye, Fekete Katinka férj. Almai Saliné, Fekete Sándor testvérüket, Almai Sali, özv. Soó Rezsőné, Madarász Irén, Dr. Madarász Felix sógorukat fájlalják a korán elköltözöttben. — Id. Sárosi József ravai unitarius lelkész és nejét Gál Linát nagy csapás találta engedelmes jó fiok *Ifj. Sárosi József* VIII. gym. oszt. tanuló máj. 3.-án történt halálában.

A „Keresztény Magvető“ 1910. évfolyamára befizették:

a) a 8 korona pártoló díjat:

Balogh József (vf.), Budapesti unitar. egyházközség, Farkas Vilmos (10 kor.), Kővári Lászlóné (10 kor.)

1909-re: Tibáld Mihály.

b) a 4 korona előfizetési díjat:

Alsójárai unitar. egyházközség, Dr. Gotthárd Kálmán, Józán Miklós, Marosi Ferencz (p. ü t.), Sándor János (r. esp.), Sárdi Lőrincz, Sárospataki főiskola főkönyvtára.

1909-re: Dr. Gotthárd Kálmán.

1908-ra: Dr. Gotthárd Kálmán.

A pártoló és előfizetési díjak beküldését tisztelettel kérjük.

Isten és lélek. Armstrong A. Richardtól. Fordította Péterfi Dénes
Ára 3 korona.

Vallás és szabadság. Angolból ford. unitar. lelkészek és tanárok.
Kiadta Ferencz József püspök. Ára 3 kor.

Chrysostomos két beszéde. Fordította Péterfi Dénes. Ára
1 korona.

KERESZTÉNY MAGVETŐ

megjelenik minden két hónapban egyszer, legkevesebb 4 iv
tartalommal.

A Keresztény Magvető a szabadelvű kereszténység szol-
gálatában áll. Célja: a tiszta keresztény theismus magasztos
eszméit a jelenkor különböző gondolat áramlatai közt fentartani, s
emellett szolgálni azoknak az érdekeknek is, melyek az egyház s
különösen az unitarius és más szabadelvű egyházak életére történelmi
vagy gyakorlati szempontból vonatkoznak.

S e végre közöl hit-bölcseleti és történelmi tanulmányokat,
értekezéseket s másnemű dolgozatokat és egyházi beszédeket, s azon
kívül az oktatás és nevelésügynek is tért szentel; az egyházi és
oktatásügyi nevezetesebb mozgalmakat figyelemmel kíséri.

A Keresztény Magvetőt oly dolgozótársak támogatják,
kik között hazánk nem egy elsőrangu írójával találkozhatik az olvasó.
Külföldről is van munkatársunk.

Pártoló díj 8 kor.; előfizetési ára egész évre 4 kor. Pártoló
és előfizetési díj és minden közlemény a Szerkesztőséghez intézendő
Kolozsvárra (Kossuth Lajos-utca 8. sz.)

A SZERKESZTŐSÉG.

Unitárius vallási könyvek:

Channing művei. Hat kötet. Egy kötet ára 2-40 kor. A Keresz-
tény Magvető előfizetőinek postán küldve
1-50 kor. Kapható szerkesztőségünkél, valamint a következők.

Unitárius Kis Tükör. Az unitárius egyház története, hitelvei,
egyházalkotmánya és szertartásai.
Ferencz József püspöktől. Harmadik átdolgozott kiadás. Ára 1-60 kor

Egyházszerz. dolgozatok. Ferencz József püspöktől. Stein
János könyvtárosnál.

Unitárius Káté. Ferencz József püspöktől. Ára 80 fillér.

Imakönyv templomi használatra. Albert János lelkésztől. Ára 4 kor.

A keresztény hittudomány összege. Az unitáriusok
szerint. Erede-
tileg latin nyelven írta Szentábrahám L. Mihály püspök. Fordította
Derzsi Károly. Ára 3 korona.

Unitárius kereszténység. Egyh. beszédek. Irta Péterfi Dénes.
Ára Kókai Lajosnál Budapesten
3-20 kor.

A Jézus asztalánál. Beszédek és imák. Irta Péterfi Dénes.
Ára Kókai Lajos bizományában Buda-
pesten 3 korona.

Szabadelvű vallásos gondolkozás a XX. sz. kezdetén.
Angolból ford. uni-
tarius lelkészek és tanárok. Kiadta Ferencz József püspök Ára 3 kor.